

Sanatsal Bir İfade Aracı Olarak Cam Malzemenin Anlatım Olanakları

Narrative Possibilities Of Glass As A Means For Artistic Expression

Mustafa Ağatekin ¹

ÖZ

Bu çalışmada cam alanında Endüstri Devrimi'nin etkilerinin görülmeye başlandığı 1900'lerden bugüne, malzemenin sanatsal anlamda dönüşümü ve değişen anlayışların sanatçıların eserleri üzerinden değerlendirilmesi yapılmıştır. Ayrıca bu değerlendirmede cama özgü ifade olanaklarının keşfinde özellikle 20.Yüzyıldan itibaren başlayan dönüşümünün yanında, camın plastik sanatlar alanı içinde konumlanışıyla ilgili bağlantılar da ortaya konmuştur. Camın işlevselliğe dayalı yaklaşımlardan ayrılarak sanat alanı içinde de bir varlık alanı oluşturması 20.Yüzyılda başlayan birikimlerin sonucu olarak yorumlanabilir. Bu bağlamda araştırmada özellikle 1960'lı yıllardan sonra cama özgü şeffaflık, optik etkiler, kırılabilirlik, plastisite gibi biçimsel ve kavramsal bağlamda anlatım olanaklarının sorgulayan sanatçılar ve onların eserleri üzerinden, 21.Yüzyılda camın sanatsal potansiyelini geliştirmeye yönelik katkılar değerlendirilmiştir. Sanat eserleri üzerinde yapılan değerlendirmelerde; camın heykel formlarında kullanımıyla belirginleşip öne çıkan; şeffaflık, optik etkiler, kırılabilirlik, plastisite gibi özelliklerinin hem teknik hem de içerik bağlamında forma verdiği katkılar ve ifade olanakları yorumlanarak aktarılmıştır. Bugün gelinen noktada teknolojinin evrimine paralel gelişmelere açık bir alan olan cam, yeni olanakların keşfine açık yönüyle sanat alanında ilham verici ve cezbedici yönünü koruyacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cam Sanatı, Şeffaflık, Optik Etkiler, Kırılabilirlik, Plastisite

ABSTRACT

This study evaluates the artistic transformation of glass material and changing conceptions and approaches since the 1900s, during which the effects of the Industrial Revolution on the glass industry started to become remarkably apparent and is evaluated by analyzing available works of artists. Besides, the links between the exploration of potential ways of artistic expressions unique to glass material and the evolution of this transformation as of the 20th century and the integration of glass into the field of plastic arts are revealed. It might be interpreted that the integration of glass material into the field of art by freeing itself from the traditional approaches based on its functionality is the outcome of the developments of the 20th century. Thus, this paper the present study aims to evaluate the contributions of some unique features of glass such as transparency, optical effects, fragility, and plasticity to the development of the artistic potential of glass in the 21st century – especially after the 1960s- by analyzing the artists who question these potential uses and their works of art. The evaluations made through works of art focus on these innovative forms of artistic expression realized by using glass and how its prominent features such as transparency, optical effects, fragility, and plasticity contribute to form both in terms of content and technical use. At this point today, glass will keep its inspiring and captivating aspect in the field of art since it is open to developments in parallel with technological evolution as well as the exploration of new ways of artistic expression.

Keywords: Glass Art, Transparency, Optical Effects, Fragility, Plasticity

¹ **Corresponding Author:** Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Cam Bölümü Yunus Emre Kampüsü Eskişehir,
magatekin@anadolu.edu.tr ORCID: 0000-0002-9002-8378

GİRİŞ:

İnsanlık tarihinde yüzyıllar boyunca yaşamsal ve gündelik gereksinimleri karşılamak üzere kullanılmış bir malzeme olarak camın zanaattan endüstrileşmeye uzanan yolculuğu, yirminci yüzyılın başlarında değişime uğramıştı. Endüstri Devriminin ilk etkilerinin ardından 1900'lerde el sanatları akımlarının yarattığı iklim, zanaat dallarının yeniden konumlanması ve bireysel anlamdaki çıkışlar, camı geleneksel algılardan koparan ilk adımlar olarak görülebilir. Bireysel anlamda özellikle; Emile Galle, Henri Cros, Louis Comfort Tiffany gibi öncüller ve ardılları Rene Lalique, Maurice Marinot gibi sanatçıların camı kendilerine özgüştürmeleri ve bu tarz üretimlerin mimaride iç ve dış mekânda kabul görmesi, varlık alanlarını ve kullanım potansiyellerini geliştirmesi, yine bu üretimlerin uluslararası fuarlarda ve yarışmalarda ödüller alması, şüphesiz değişimin başlangıcına ilişkin en önemli işaretlerdi.

1.Cam Malzemenin Anlatım Olanakları

İkinci Dünya savaşı kadar devam eden bu değişim ve olumlu gelişmeler İkinci Dünya Savaşı sonrasında da artarak devam etti. İkinci Dünya Savaşı sonrasında; Corning Museum Glass tarafından düzenlenen, "Glass 1959" ve 1979 yılındaki "New Glass-A World Survey" uluslararası cam sergileri, camın sanatsal potansiyelinin geniş kitlelerce görünür kılınmasına katkı sağlayan ve aynı zamanda da değişimin tanıklığına davet eden organizasyonlardandı. Bu gelişmeler; köklü camcılık geçmişine sahip Çekya, İtalya gibi ülkelerde de etkilerini göstermiş, özellikle o zamanki adıyla Çek Cumhuriyeti'nde Stanislav Libensky ve Rene Roubícek gibi cam malzemenin heykel formlarında kullanım olanaklarını geliştiren sanatçıların çalışmalarının etkisi ve son olarak 1962 yılında Amerika daki Stüdyo Cam Hareketiyle camın, sanatsal bir ifade aracı olarak sanat alanı içindeki konumunu belirlenmişti. Harvey Littleton öncülüğünde Amerika'da ortaya çıkan Stüdyo Cam Hareketi cam malzemenin plastik sanatlar alanında popülerleşmesi ve yaygınlaşmasının önemli basamaklarından biridir. Harvey Littleton ve Dominick Labino iş birliğinde yapılan bu başarılı girişimin iki temel çıktısı olmuştur: Birincisi; ortalama bir stüdyo veya sınıfta çalışabilmesi için yeterince düşük bir sıcaklıkta eritilebilen, yeni bir cam formülü geliştirilmiş ve küçük ölçekte camı eritip üfleme ve şekillendirme yapılabilecek stüdyo tipi bir fırın modeli üretilmiştir. Bu örnekle, daha önce tarih boyunca teknik sınırlandırmalar içerisinde fabrikaların içinde sıkışıp kalmış sıcak cam üfleme alanı, bu alanda çalışmak isteyenler için fırsat ve seçenek olmuştur. İkinci olarak ise; çalıştayın bulgularının doğrudan bir sonucu olarak Harvey Littleton, 1951'den beri ders verdiği Wisconsin Üniversitesi'ndeki yetkilileri ABD'deki ilk üniversite stüdyo camı programını başlatmaya ikna etmeyi başarmasıdır (Ağatekin, 2020: 482).

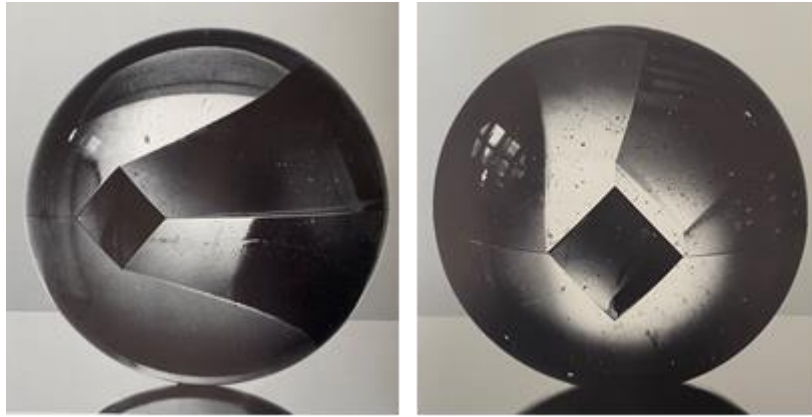
Stüdyo Cam Hareketi 20.yüzyılda Amerika'dan başlayarak, suya atılan taşın oluşturduğu dalgalar gibi kısa sürede İngiltere, Almanya, İsveç, Danimarka, Finlandiya, Avusturalya ve Uzak Doğu'ya kadar yayıldı. Bu yayılımla birlikte hareket, işlevselliğin dışında cama özgü sanatsal bakış açılarının gelişmesine, eğitim boyutuyla sanat ve tasarım eğitimi veren okulların programında yer almasına, bunun sonucunda da camın bugünün çağdaş sanat ortamındaki yerini almasında önemli bir katkı sağladı. Ayrıca Stüdyo Cam Hareketi cam eğitiminin yaygınlaşmasına ve bu anlamda bir okullaşma hareketinin de hızlanmasına zemin hazırladı. Okullaşmayla genel bir sanat ve tasarım bilgisinin verilmesi yanında, cam sanatı, cam teknikleri ve cam tasarımı gibi konular hakkında akademik anlamda düzenli bir eğitim verilmeye başlandı (Ağatekin, 2013: 175).

Yirminci yüzyılın sonlarında başlayan bu hareketlilikle cam, sanat eseri ya da sanat fikrinin üretiminde merak uyandıran ve cezbedici yönleriyle sanatçıların odağına girmişti. Şüphesiz sanatçıları ve tasarımcıları çeken şey; cam alanında çalışılabilecek ortamların erişilebilirliğinin artması, yanı sıra malzemenin cezbediciliği ve daha önce sanatçılar tarafından fazlaca deneyimlenmemiş olması veya başka bir ifadeyle sanatçıların camı bu bağlamda yeniden keşfiyle açıklanabilir.

Bir sanat eseri duyguyu görünür, işitilir ya da bir belirtiden (symptom) çıkarsamak yerine bir şekilde algılanabilir kılarak üzerine düşünmemiz için önümüze koyar. Sanatsal form doğrudan duygusal, zihinsel ve duygusal yaşantımızın dinamik formlarıyla uyumludur (Langer, 2012: 25). Algılama noktasında malzemeye özgü nitelikler, sanatçıların sanatsal form idealine katkı veren unsurlardan biridir. Bu açıdan bakıldığında cam; şeffaflık, optik etkiler, kırılma ve plastisite gibi niteliklerle sanatçıların ifade olanaklarını zenginleştirmektedir. Şüphesiz bu başlıklar cam malzeme ve tekniklerinin sunduğu ifade olanaklarının tamamını kapsamamaktadır ancak bu araştırmada yaygın olarak karşılaşılan yaklaşım tarzları dikkate alınarak bir değerlendirme yapılmıştır.

1.1. Boşluğun Formu; Şeffaflık-Işık

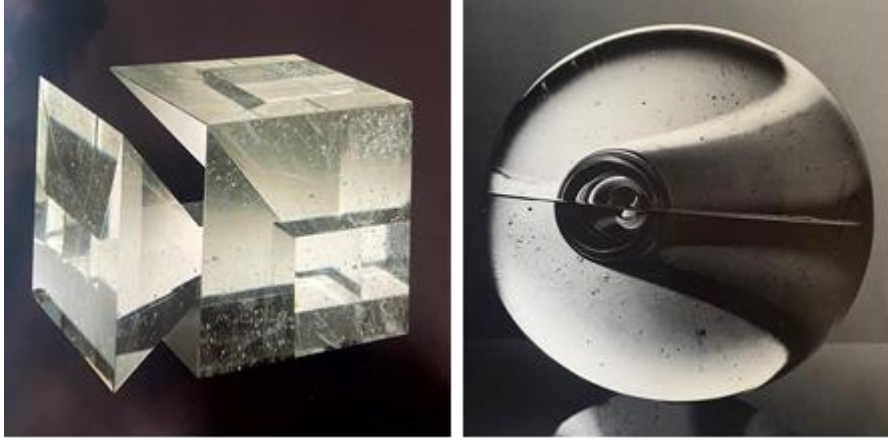
Camı diğer malzemelerden ayıran en temel özelliklerden biridir şeffaflık. Şeffaflık; ışıkla var olan, boşlukta yaratılan hacimsel görünürlük potansiyeli ya da boşluk hissi veren ve ışıkla var olan hacimsel bir potansiyel olarak, iki türlü de tanımlanabilir. Cam alanında şeffaflığın iki ve üç boyutta kullanım olanakları 20. Yüzyıldan itibaren sanatçıların sıklıkla kullandığı bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yaklaşımın öncüleri Stanislav Libensky ve Jaroslava Brychtova'dır. Libensky ve Brychtova'nın 1950'lerin sonu ve 1960'larda yıllarda üretmiş olduğu heykel formlarında şeffaflığı, boşluk ve ışıkla birlikte bir tür illüzyona dönüştürme amacıyla hareket etmesi, cam malzemenin yeni bir bakış açısıyla kullanımının önünü açmıştır ve cam malzemeyi heykel alanı içinde dikkat çekici bir hale getirmiştir. Libensky ve Brychtova'nın sonraki yıllarda; "Sphere in a cube (1980-81)" "Prism in a sphere (1978)" "Cylinder in a sphere (1980)" ve "Cube in a cube (1983)" adlı çalışmaları camın şeffaflığıyla heykel formlarında yarattığı illüzyonun etkili ve öncü örnekleri arasında yer almıştır (Frantz, 1994: 205).

Görsel.1 Soldaki resim "Prism in a sphere" (1970) sağdaki resim "Cube in a sphere" (1980-81).

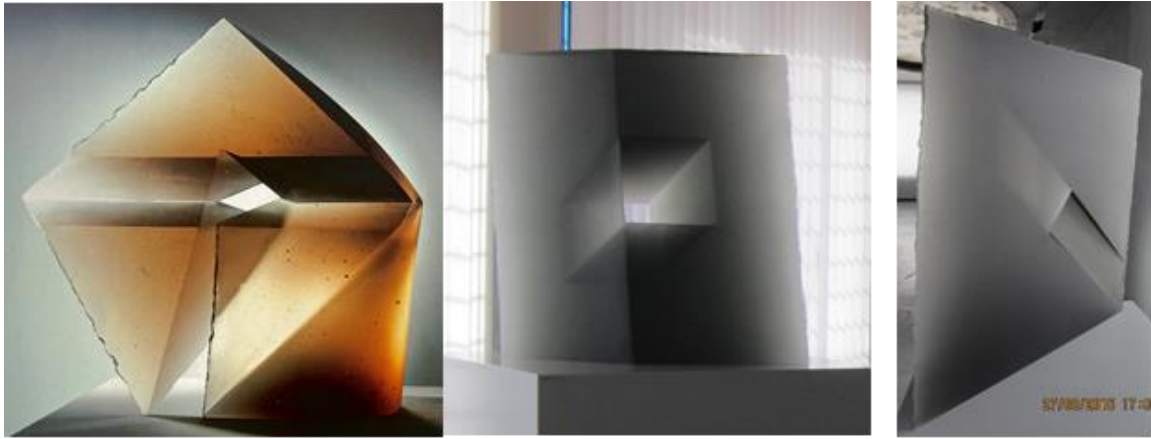
Bu formlarda ön ve arka planlar dışında formun iç bölgelerinde yapılan önermelerle oluşturulan plan çakışmaları, şeffaflıkla birlikte görsel algı açısından sürprize açık yeni ifade olanaklarına zemin hazırlamış ve formun boyut algısını son derece etkili ve değişken kılmıştır (Görsel.1).

Libensky ve Brychtova'nın camı, şeffaflığı ve ışığı kullanma yöntemleriyle ürettiği eserlerle, çağdaşları ve o dönemin genel sanat ortamı için cam malzemenin yeni ve etkili bir sanatsal ifade aracı olarak kabulünde çok büyük katkısı olmuştur. 1990'lı yıllarda Libensky ve Brychtova'nın almış olduğu ödüller bu ilgi ve kabulün en somut göstergeleridir (Görsel.2).

Görsel.2 Soldaki resim “Cube in a cube” (1983-86) sağdaki resim “Cylinder in a sphere” (1980-81).

2000’li yıllara doğru Libensky şeffaflığın yanı sıra renk ve ışık etkileriyle camın heykel formlarında yarattığı yeni olanakların peşinde kütleli cam heykelleriyle şeffaflık, renk ve ışıkla yarattığı etkileri boyuta taşımış, kırılma gibi tabu haline gelmiş yargı zincirini kırarak büyüklükteki cam heykelleriyle bugüne kadar birçok sanatçıya esin kaynağı olmuş ve cesaret vermiştir. Libensky bu çalışmalarında formların içlerinde oluşturduğu negatif-pozitif rölyefler ve/veya dokuları, şeffaflık-renk ve ışıkla birleştirerek formlarını oluşturmuştur.

Görsel.3 Soldaki resim “Free through” (1988-89) ortadaki ve sağdaki resim “Space” serisinden bir parça (1991-92).

Bu çalışmalarındaki en önemli unsur ışık olarak karşımıza çıkmaktadır. Libensky formlarında kullandığı ışığı “iç ışığı” olarak betimlemektedir. Libensky eserlerinin sunumunda keskin, parlak olmayan, doğal ortam ışığını tercih etmektedir. Formlar, iç boşluklarında ve belirli bölgelerindeki kalınlık farklarıyla ortamdaki ışığı tüm bu alanlar boyunca değişken ve şaşırtıcı bir şekilde yansıtmaktadır. Işık, cam heykelin varlık nedeni gibidir, ışığın forma geliş açısı, şiddeti Libensky nin form içinde gerçekleştirdiği biçimsel kurgularla değişken bir çeşitlilik sağlamaktadır (Görsel.3). Işığın böylesi kullanımı Libensky’nin cam heykellerindeki gizlilik, şaşırtıcılık ve sakinlik gibi etkilerin de ana kaynağı olarak durmaktadır.

Günümüzde Libensky ve Brychtova’nın ardıllarının camın ifade olanaklarını 21.yüzyılın olanaklarıyla nasıl zenginleştirip çeşitlendirdiği ve yeni bakış açıları geliştirdiği soruları Richard Whiteley, Han De Kluijver ve Stephan Pala’nın eserleri üzerinden cevaplandırılabilir (Görsel.4). Geline nokta bir yandan özellikle camın heykel formlarında kullanımının artması ve profesyonel stüdyoların yaygınlaşması diğer yandan cam türlerinin çeşitliliği artarken donanımlara erişimin kolaylaşması bu gelişimin ardındaki belirleyici unsurlardır.

Görsel.4 Han De Kluijver (solda), Richard Whiteley (ortada) ve Stephan Pala (sağda).

Camın şeffaflık ve ışık bağlamında kullanımında günümüz uygulamalarında geçmişteki kullanımlarından farklı olarak; ortam ışığı ya da doğal ışık kaynakları dışında, yapay ışık kullanımının yaygınlaşması dikkat çekmektedir. Bu tarz yaklaşımlarda yapay ışık kullanımında ışığın; eseri gösteren olma katkısından çok, eserin görüntü ve içeriğine yeni bir değer katan, var olan etkiyi başkalaştıran, dönüştüren kurgularda yer aldığı görülmekte ve ışık saçılmaları boyut algısını etkilemektedir. Günümüz olanakları içinde yapay ışık kaynakları arasında; neonlar, plazmalar, projeksiyonlar, led sistemleri yaygın olarak kullanılanlardır. Bu bağlamda yaygın kullanımlara baktığımızda ışığı bazen; Indre Stulgaite ve Kazue Taguchi'nin yerleştirmelerinde olduğu gibi izleyiciyi eserle kurulmak istenen diyalog alanı içine çeken ya da başka bir ifadeyle izleyiciyi eserin duygusu ya da içeriğine götürecekt ortamı oluşturan bir unsur olarak görürken, bazen de Mona Hatoum'un eserinde olduğu gibi; güçlü, uyarıcı etkisiyle eserin içeriğinin algısını arttıran bir güç olarak görmekteyiz (Görsel.5).

Görsel.5 Indre Stulgaite (solda), Mona Hatoum(ortada) ve Kazue Taguchi (sağda).

Gelişen teknolojilere bağlı olarak ortaya çıkan ifade olanakları arasında özel cam yapıları, plazmalar 21.yüzyılda sanatçılara sunulan fırsatlar olarak durmaktadır. Stephan Knapp, yüzeyi farklı renkteki kaplamalardan oluşan dikroik camlara uyguladığı ışık saçılmalarıyla oluşturduğu ışık resimlerinde, ışığı sanat eserinin etkisini arttıran aracı bir unsur olmaktan çıkarıp, eserin kendisi haline getirmektedir. Bernd Weinmayer ise plazma teknolojileri aracılığıyla şeffaflık içinde ışığın hareket kazandırıp formun içinde dolaşımını sağladığı yerleştirmeleriyle dikkat çeken sanatçılardandır. Plazma uygulamalarında ışığın malzemeye dayalı formal sınırlılıkları aşan, değişken ve hareketli görüntü değerleriyle verdiği katkılar, algı boyutlarını zorlayan etkiler yaratmaktadır. Her iki sanatçının da eserlerindeki ortak nokta eserlerin sergilendiği mekânda kendilerinde var olan ışığın dışında bir kaynağın bulunmayışıdır. Bu da boşluk ya da uzay etkisi içinde bir boyut ve anlam algısı yaratmaktadır.

Görsel.6 Soldaki resim Stephan Knapp "Işık Resimleri (Lightpaintings)", sağdaki resim Bernd Weinmayer "Deniz Anası (Chrysaora Fuscescens)".

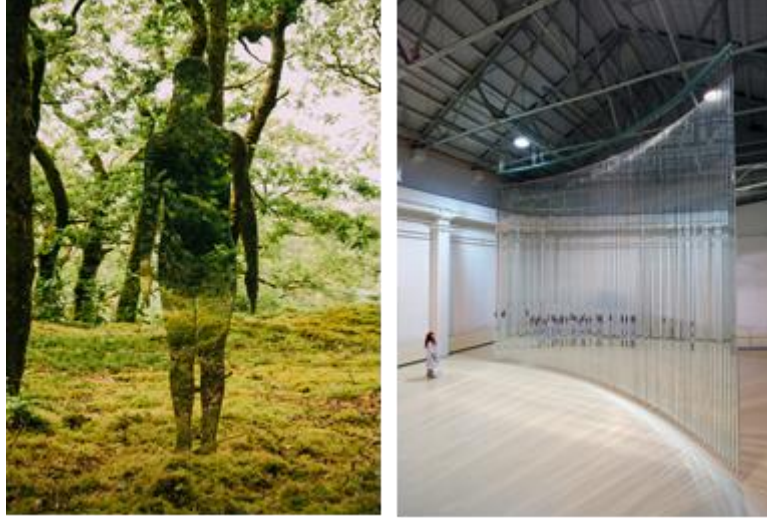
1.2. Görüntünün Uzamsal Değişkenliği; Optik Etkiler

Cam sanatında optik etkiler dendiğinde şeffaflık ve ışığın yanı sıra camdaki yansıma, kırılma, mercek etkileriyle elde edilen görüntü değerleri söz konusudur. Cam formlarda optik etkiler; ışığın geliş yönü, şiddeti, form yüzeylerinin şekilleri, cam kalınlıkları ve izleyicinin bakış pozisyonuna bağlı olarak değişen ifade olanakları sunmaktadır. Bu etkiler Gyorgy Gaspar'ın eserlerinde olduğu gibi formun iç kurgusu ki; bu çoğu zaman negatif ve pozitif alanların oluşturulmasıyla ve bu etkilerin renkle desteklenmesiyle gerçekleşmekte ve bu yolla güçlü optik etkiler yaratılmaktadır.

Görsel.7 Marc Barreda "Çarpıtılmış Güzellik (Distorting Beauty)" (solda), Peter Borkovics (ortada), Gyorgy Gaspar (sağda).

Şeffaflık ana kriteri üzerinde formun iç ve dış kurgularındaki farklılıkları eserlerinde kullanmayı benimseyen bir diğer sanatçı Peter Borkovics'tir. Borkovics'in çalışmalarında Gyorgy Gaspar'da olduğu gibi formun iç kurgularını değişken kılan şey; formun dış yüzeyinde oluşturulan planlardır. Dış yüzeylerde oluşturulan kavisler ve düz kesim alanları uzamsal değişkenliğin belirleyicisidirler. Ayrıca Marc Barreda'nın "Çarpıtılmış Güzellik (Distorting Beauty)" adlı çalışmasında olduğu gibi optik özellikler bazen de formun dış yüzeyinde oluşturulan farklı kalınlıklarla yaratılan manipülatif yorumları da mümkün kılmaktadır.

Görsel.8 Rob Mulholland "Yerleşme" (Settlement) (solda) Jin Hongo (sağda).

Yansıma etkileriyle çalışan sanatçıların ağırlıklı olarak ayna ya da ayna etkisi yaratan yüzeylerle sanatsal ifadeleri elde ettikleri görülmektedir. Bu bağlamda Rob Mulholland ve Jin Hongo'nun çalışmaları dikkat çekicidir (Görsel.8). Rob Mulholland "Yerleşme" (Settlement)" adlı enstalasyonunda insan silüetleri şeklinde kesilmiş figürleri ayna kullanarak doğayla bütünleştirmektedir. Jin Hongo ise "Belirsiz Sınır (Smooth Boundary)" kusursuz sınırlar adlı çalışmasında; küreselleşen dünya da toplumların yerellik-küresellik bağlamında yaşadığı çelişiklere odaklanmakta, aynalarla çizdiği devasa sınırla izleyiciyi adeta bu ikilemin içine çekmektedir.

1.3. Kusurun Kabulü; Kırılgenlik

Cama özgü sanatsal ifade olanakları içinde algısal anlamda en temel karşıtlıklardan biri kırılgenliktir. Yaygın algıda cam kırılgen bir malzemedir ve kırılgenlik malzemenin istenmeyen, en bilinen kusurlarındandır.

Sanatçıların malzemenin kırılgenliğiyle ilgili yaklaşımlarına bakıldığında iki temel eğilim görülmektedir. Bunlardan ilki kırılgenliğin estetize edilerek sunulması; Simon Berger ve George Papadopoulos bu tarz yaklaşımın en belirgin örneklerindedir. Her iki sanatçı da cam yüzeyleri çatlatarak oluşturdukları desenlerle dikkat çekici çalışmalar yapmaktadır (Görsel 9). Simon Berger, sanatın tanıdık olanın yok edilmesinden doğabileceğine inanmakta ve bu yok edişi pürüzsüz cam yüzeyleri çekiçle çatlatarak ironik bir biçimde ifade etmektedir. George Papadopoulos ise çatlaklar içerisinde renk katkılarıyla yüzeylerde oluşan etkiyi resimselleştirmektedir.

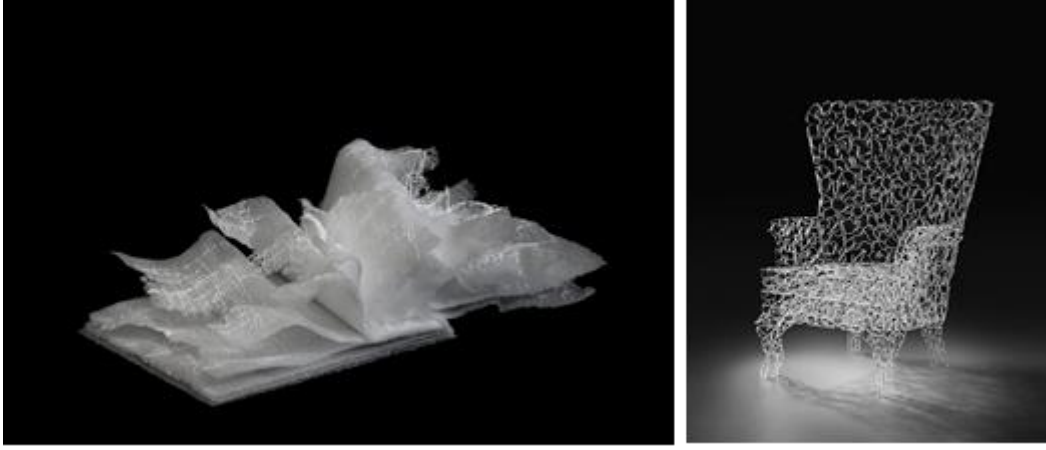
Görsel.9 Simon Berger “Portreler serisinde (Portraits)”, (solda) George Papadopoulos (sağda).

Bu tarz kullanımın dışında kırılmalık kavram olarak içeriğin etkisini yükselten, eserin algılanmasında izleyicideki empatiyi arttıran etkiye sahiptir, tıpkı Baptiste Debombourg’un yerleştirmesinde olduğu gibi. Sanatçı orijinal işlevi yüzyıllar boyunca pek çok kez değişen ve dilenciler enstitüsü, toplama kampı, Gestapo Hapishanesi ve akıl hastanesi olarak işlev gören tarihsel olarak yüklü bir mekânı, enstalasyonu ile daha da ilginç hale getirmiştir. Mekânda pencerelerden boşluğa giren kırık cam dalgası, camın içinden geçerken dışarıdan gelen ışığı da beraberinde taşıyor ve parçalanmış cam, zemini kucaklayıp mekânın bir parçası haline geldikçe dramatik bir görünüm veriyor (Jónsdóttir, 2017: 28). Baptiste Debombourg mekânın çoklu dönüşümü fikriyle oynarken bu karmaşıklıkları ve değişiklikleri bir şekilde yansıtan bir malzeme olarak camı seçmiştir (Görsel 10).

Görsel.10 Baptiste Debombourg, Almanya da 2012 yılına ait “Aerial” adını verdiği yerleştirmesi.

Kırılmalık bazen de kavram algısı ile form arasında yaratılan karşıtlıklarla anlam kazanmaktadır. Bu tarz yaklaşımlarda sanatçılar kırılmalık unsurunun yarattığı tedirginliği formun algılanmasındaki önemli uyarılardan biri olarak kullanmaktadırlar. Anne Petters ve Brent Kee Young bu tarz çalışmaları olan sanatçılardır (Görsel.11). Her iki sanatçı da camın teknik zorluklarının sınırında üretmiş olduğu eserleri ironik bir gerçeklikte sunmaktadır.

Görsel.11 Anne Petters “Huzursuzluk kitapları (Books of disquiet)” serisinden bir eseri (solda), Brent Kee Young “cam koltuğu (Chair of Glass)” (sağda).

1.4.Oluşun Tanıklığı ve andan kalanlar; Plastisite

Cam, yapısal özelliklere bağlı olarak farklı ısı aralıklarında sahip olduğu elastiklik yeteneği sayesinde, kolaylıkla biçim alabilme, aldığı biçimde kalabilme ve onu koruyabilme seçeneklerini sunan bir malzemedir. Çoğu yazar bu durumu dondurulmuş sıvı metaforuyla ifade ederken, aslında tüm bu olanaklar biçimlendirme sırasında malzemenin ısı karşısındaki katı-esnek-yumuşak hallerinin döngüsünde mümkün kılınmaktadır.

Görsel.12 Bertil Vallien’in “Etkinlik (event)” adını verdiği sıcak cam performansı

Camın özellikle esnek halden yumuşak hale geçiş sürecindeki bu müdahaleye açık konumu, sanatçılar için etkileyici ve çekici bir deneyim alanı oluştururken, izleyicileri oluş anının türbülansına çeker. Bertil Vallien’in Görsel.12 de yer alan performansında olduğu gibi 20. Yüzyılın ortalarından itibaren sanatçıların camın anlatım olanaklarını sorgulayan yeni ve cesur girişimleri olmuştur.

Görsel.13 Luba Bakicova “Masmavi yol (Azure way) (solda), Michael Petry “Gerçek aşk (True love)” (sağda).

Luba Bakicova ve Michael Petry'nin çalışmalarında anlık ve kendiliğinden oluşan sürpriz etkiler, form olanaklarının sınırlarını genişleten ve çoğu zaman da yeni arayışların kapılarını açan katkılar sunmaktadır (Görsel.13). Son derece rastlantısal deneyimlerin sonucu üretildiği algısı yaratan bu çalışmalar aslında, malzemenin teknik sınırlarında kusursuz bir hâkimiyet ve tecrübenin göstergesidir. Bu tarz yaklaşımların özellikle 20. Yüzyıl sonlarında camın ifade olanakları açısından, geleneksel kullanım alışkanlarını aşan ve cama deneysel ve daha özgürce yaklaşımın önünü açan eğilimlerin ardılı olduğu söylenebilir. Bugün gelinen noktada cama özgü bir plastisite kavrayışının yaygın kabulü, pek çok tasarımcı ve sanatçı için rastlantısallığın yarattığı heyecan verici arayışların içerisinde artmaktadır.

SONUÇ:

Sonuç olarak 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren camın endüstriyel boyutunun dışında sanat alanında yeni bir medya olarak kullanımının yaygınlaşması, kavramsal ve biçimsel anlamda kullanım olanaklarının zenginleşmesi, farklı disiplinlerden sözünü camla söylemek isteyen sanatçı ve tasarımcıların fikirlerinin gerçekleştirebilecekleri profesyonel stüdyo ve merkezlerin artması, cam alanını evrensel ölçekte büyütmüş ve zenginleştirmiştir.

Cam sanatında teknik dilin belirleyiciliğinin, sınırlarının, özgünlük ve yaratıcılık gibi kavramlarla genişletilmesi gibi çağdaş yaklaşımlar, camın sanat alanı içine konumlanmasıyla sonuçlanmıştır. Özellikle 1960'lı yıllardan sonra cama özgü şeffaflık, optik etkiler, kırılma, plastisite gibi biçimsel ve kavramsal bağlamda anlatım olanaklarının sorgulayan sanatçıların varlığı, camın sanatsal potansiyelini geliştirmiş ve arttırmıştır. Bu konuda cam malzemenin sunduğu olanaklar şöyle özetlenebilir:

Şeffaflık, cam malzemenin heykel formlarında kullanımında; farklı planların katmanlar halinde tek yüzeyde sunulmasına olanak tanımıştır. Ayrıca şeffaf renkler; kalınlık, boşluk gibi öğelerle formlarda hacimsel renk etkisi oluşturarak, form algısına yeni bir boyut kazandırmıştır. Günümüzde özellikle şeffaflık ve rengin ışık aracılığıyla forma kazandırdığı etkilerin kullanıldığı çok çarpıcı eserler üretilmektedir.

20.yüzyıla kadar sanatçıların cam eserlerde ışıkla kurdukları ilişki ortam ışığıyla sınırlıyken, 20.yüzyıl sonrası yapay ya da başka bir ifadeyle kurgulanmış ışık sistemlerine ve neonlardan plazmalara kadar uzanan bir çeşitlilik oluşmuştur. Bu anlamda ışık, cam eserlerin mekânla kurduğu bağı ve dolayısıyla eserin etkililiğini de arttırmaktadır.

Camın kırılma, yansıma, mercek etkisi gibi geçmişte işlevselliğe dayalı olan bilindik optik özellikleri, bugün artık sanatçıların anlatım dilini zenginleştiren unsurlara evrilmiştir. Bu bağlamda camın optik

özellikleri; büyütme, abartma, farkındalık yaratma, şaşırtma gibi manüpülatif eylemlerin en önemli anlatım gereçleri arasında durmaktadır.

Kırılganlık cam malzemeye özgü en yaygın bilinen olumsuz özelliklerden biri iken bugün sanatçılar için biçim ya da anlatım dilini zenginleştiren önemli unsurlardan biridir. Kırılganlığın yarattığı tedirgin edici, parçalanmış ve parçalandığı için atılacağı ve dolayısıyla yok olacağı öngörüsü bu yüzyılın sanatsal yaklaşımlarıyla dönüştürülmektedir. Başka bir ifadeyle özgün ifade olanaklarıyla kusurun kabulü gerçekleşmektedir.

Camda plastisite sanatçıya; anlık ve kendiliğinden oluşan sürpriz etkiler, form olanaklarının sınırlarını genişleten ve malzemeye özgü (katı-esnek-yumuşak) şekillendirme olanaklarının verdiği avantajla çoğu zaman da rastlantısal deneyimlere uzayan geniş bir oyun alanı sunar. Bu durum her ne kadar rastlantısallık çağrışırsa da malzemenin teknik sınırlarında kusursuz bir hâkimiyet ve tecrübe çok belirleyicidir. Oluverme, akışkan haldeyken bir anda donma ve o anda kalma son derece şaşırtıcı, büyüleyici etkiler yaratmaktadır.

Bugün gelinen noktada cam; sanatçılar ve tasarımcılar için alternatif anlatım olanaklarıyla gittikçe popülerleşen bir bilim ve sanat alanı olarak etkililiğini sürdürmektedir. 21. Yüzyıl, cam ve türevi teknolojilerin yaşam alanlarımızda daha fazla yer bulmasının gerçekliğinde getirdiği yeniliklerle, sanatsal bağlamda da yeni anlatım olanaklarını sunmaya hazır görünmektedir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: [TR] Yazar / yazarlar, kendileri ve / veya diğer üçüncü kişi ve kurumlarla çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur

KAYNAKÇA:

Ağatekin, M. (2020) İşlevsellikten Sanat Nesnesine Camın Yolculuğu, Virüs Üç Aylık Kültür-Sanat ve Kitabı, sayı:5, İzmir, s: 482.

Ağatekin, M. (2013), Plastik Sanatlarda Cam Kullanımı: Şekillenen Literatür ve Terminoloji, Kaunos/Kbid Toplantıları, Anadolu Antik Cam Araştırmaları Sempozyumu, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara, s:175.

Cummings, K. (2002) A History of Glass, A&C Black, The University of Pennsylvania Press, Philadelphia, s: 180.

Craig Blance (2008), "Contemporary Glass, Black Dog Publishing, London, United Kingdom, s:166

Frantz K. S. (1994), "Stanislav Libensky Jaroslava Brychtova: A 40 Year Collaboration in Glass", Corning Museum of Glass, New York and Prestel-Verlag, Munich-New York, s:205.

Jónsdóttir, B. (2017), New Glass Art & Architecture, S12- Tenth Anniversary with Baptiste Debombourg No.2, s: 28-31.

Langer, K. S. (2012), (Çeviren A. Fevziye Korur), Sanat Problemleri, Mitos Boyut Sanat Dizisi 2, İstanbul, s: 25.

Oldknow, T. (2015), Collection Contemporary Glass, Art and Design After 1990 From The Corning Museum of Glass, Corning New York.

EXTENDED SUMMARY

Purpose of the study:

The aim of this study; is to investigate the artistic expression possibilities of glass, which potential in the field of art has been increasing since the 20th century, through the works of artists.

Research Questions:

What are the factors affecting the acceptance and spread of glass as an art material? What are the artistic expression possibilities specific to glass? What is the contribution of these expression possibilities to the form-meaning relations? What are the aspects that distinguish glass-specific expression possibilities from other materials?

Literature research:

There are a limited number of publications in the field of glass in the artistic context at an academic level in our country. There are articles by Ağatekin (2020 and 2013) on this subject and also thesis studies written in graduate programs of universities. The lack of resources regarding the aesthetic and critical problems of glass art is striking in the literature that has started to emerge in Turkey since the 2000s. When the international literature is examined within the scope of the research, the situation can be shown in a more positive development. The artistic developments in the field of glass in the world are dated to the 20th century. The contributions of the Corning Museum of Glass, located in the United States, are remarkable in this field. In this context, among the exhibitions held regularly at the Museum and the book and catalogue studies related to these exhibitions: written by Frantz K. S. (1994); Stanislav Libensky Jaroslava Brychtova: A 40 Year Collaboration in Glass exhibition book, as well as written by Oldknow (2015); Collection Contemporary Glass, Art and Design After 1990 From The Corning Museum of Glass books are among the important publications on the artistic expression possibilities of glass, and the book contains important determinations on the artistic potentials of glass in the twenty-first century through the works of artists. Cummings' (2002) book A History of Glass presents important findings in terms of showing the changes in the journey of glass from a functional material to a work of art. Cummings is one of the most important writers in glass literature on international scale with his books on glass. Craig's (2008) book Contemporary Glass is another important publication within the scope of the research. In this book, Craig classifies the artistic potential of glass in terms of glass-specific qualities and makes determinations about his approaches in this century. In addition to books, there are also important periodic art magazines in the field of glass. New Glass Art & Architecture issues of 2015, 2020, 2021 were scanned and aesthetic and critical readings were made on the works in the context of this research. In addition, the latest works of glass artists are also evaluated within the scope of the subject in line with current trends through various artist websites.

Method:

Qualitative and descriptive research methods were used in the research. In these methods, based on aesthetic and critical evaluations, the prominent qualities of the artistic expression possibilities of glass were determined by the evaluations made on the works of artists.

Conclusion and Evaluation:

As a result of the research, development process that started with the acceptance of glass in the field of art and expanded the possibilities of artistic expression with the contributions of not only glass but also artists from other art fields have been seen, in the 20th century. This process has also been supported by contemporary approaches such as expanding the determinism and boundaries of technical language with concepts such as originality and creativity. It is seen that one of the most important factors is the spread of individual artist studios at this point and this is a growing environment with glass art associations, schools, galleries, and collections created in this field; created the glass art environment. The existence of artists who questioned the possibilities of expression in the formal and conceptual context such as transparency, optical effects, fragility, plasticity peculiar to glass especially after the 1960s, developed and increased the artistic potential of glass. Transparency, in the use of glass material in sculptural forms; allowed different plans to be presented in layers on a single surface. Transparent colours also have added a new dimension to the perception of form by creating a volumetric colour effect in the forms with elements such as thickness and space. Today, very striking works are produced, in which the effects that transparency and colour bring to form through light are used. The relationship that artists established with light in glass works was limited to ambient light until the 20th century, but after the 20th century, wide variety ranging from artificial light systems and neons to plasmas was emerged. In this sense, light also increases the bond that glass works establish with space, and therefore the effectiveness of the work. The familiar optical properties of glass like refraction, reflection, and lens effect, which were based on functionality in the past, have now evolved into elements that enrich the expressive language of artists. The optical property of glass stands among the most important expression tools of manipulative actions such as magnification, exaggeration, awareness raising, surprise in this context. The foresight of unsettling, fragmented, and will be discarded because it is broken, which is created by fragility, is transformed by the artistic approaches of this century. The acceptance of the fault is realized with the possibilities of original expression, in other words. Plasticity in glass, presents instant and spontaneous surprise effects, a wide playground that expands the limits of form possibilities and often extends to random experiences with the advantage of material-specific (solid-flexible-soft) shaping possibilities to the artist. Although this situation evokes randomness, a perfect mastery and experience in the technical limits of the material is very decisive. Becoming, freezing, and staying in a moment while in a liquid state creates extremely surprising and fascinating effects. At the point reached today, glass; continues to be effective as a field of science and art, which is becoming increasingly popular with alternative expression opportunities for artists and designers. The 21st century seems ready to offer new expression opportunities in the artistic context, with the innovations brought by the fact that glass and its derivative technologies find more place in our living spaces.

Görsel Kaynakça

Görsel.1 “Stanislav Libensky Jaroslava Brychtova: A 40 Year Collaboration in Glass”, Corning Museum of Glass, New York and Prestel-Verlag, Munich-New York, s. 136-137, 1994

Görsel.2 “Stanislav Libensky Jaroslava Brychtova: A 40 Year Collaboration in Glass”, Corning Museum of Glass, New York and Prestel-Verlag, Munich-New York, s. 138-139, 1994

Görsel.3 Susanne K. Frantz "Sphere in a cube (1978)", "Stanislav Libensky Jaroslava Brychtova: A 40 Year Collaboration in Glass", Corning Museum of Glass, New York and Prestel-Verlag, Munich-New York, s.157, 1994 ve Mustafa Ağatekin Fotoğraf arşivi.

Görsel.4 Stephan Pala New Glass Art& Architecture No:4 s.40 2020, Richard Whiteley New Glass Art& Architecture No:4 s.13 2015, Han De Kluijver New Glass Art& Architecture No:2 s.18 2021

Görsel.5 Indre Stulgaitė New Glass Art& Architecture No:2&3 s.64 2020, Mona Hatoum, <https://www.phaidon.com/agenda/art/articles/2016/may/03/3-cool-mona-hatoum-works-in-the-new-tate-show/> Erişim Tarihi: 19.06.2022, Kazue Taguchi "Freischwimmer" (2012) <https://www.berlinartlink.com/2012/12/15/kazue-taguchi-the-contemplation-of-ephemeral-and-infinite-light-strokes/> Erişim Tarihi: 30.03.2022

Görsel.6 Stephan Knapp <http://www.lightpaintings.com/> Erişim Tarihi: 30.03.2022, Bernd Weinmayer New Glass Art& Architecture No:2&3 s.50 2020

Görsel.7 Marc Barreda New Glass Art& Architecture No:2 cover 2015, Gyorgy Gaspar New Glass Art& Architecture No:2 s.26 2015, Peter Borkovics <https://www.artsy.net/artist/peter-borkovics> Erişim Tarihi: 30.03.2022

Görsel.8 Rob Mulholland <https://www.flickr.com/photos/guinavere/20675843792/in/photostream/> erişim tarihi: 06.04.2022, Jin Hongo <https://northlandscreative.co.uk/2020/11/05/glass-lives-interview-jin-hongo/> Erişim Tarihi: 06.04.2022

Görsel.9 Simon Berger <https://www.simonberger.art/exhibitions-simonberger> Erişim Tarihi: 05.04.2022, George Papadopoulos Lamination A&C Black Glass Handbooks s:82 London 2004.

Görsel.10 Baptiste Debombourg <https://www.juxtapoz.com/news/glass-like-water-aerial-by-baptiste-debombourg-/> Erişim Tarihi: 19.06.2022

Görsel.11 Anne Petters <https://northlandscreative.co.uk/2020/11/03/glass-lives-interview-anne-petters/> Erişim Tarihi 05.04.2022, Brent Kee Young https://brentkeeyoung.com/artwork/1970452_Matrix_Series_Respice.html Erişim Tarihi 05.04.2022.

Görsel.12 Luba Bakicova <https://www.glassart.de/glass-artist-luba-bakicova/> Erişim Tarihi 26.04.2022, Michael Petry, "Contemporary Glass, Black Dog Publishing, London, United Kingdom, s: 167, 2008.

Görsel.13 Keith Cummings, A History of Glass, A&C Black, The University of Pennsylvania Press, Philadelphia, s: 180, 2002